

Dwie na pozór odległe dziedziny nauki - psychologię oraz prawo - łączy przedmiot zainteresowania. Zarówno psychologia, jak i prawo zajmują się przede wszystkim człowiekiem i jego zachowaniem, choć przyglądają się im z odmiennych perspektyw. Obie dyscypliny spotykają się ze sobą zazwyczaj gdy w orbicie ich zainteresowań pojawia się sprawca przestępstwa. Nie mniej interesujące jest spotkanie psychologii i prawa, gdy przedmiotem zainteresowania są sami prawnicy - uczestnicy postępowania sądowego, jak na przykład sędziowie i prokuratorzy oraz podejmowane przez nich decyzje, którzy ważą na losach ludzi, znajdujących się w orbicie działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. W toku postępowania procesowego prawnicy, stykając się z innymi uczestnikami procesu - oskarżonymi lub świadkami - stale podejmują rozmaite decyzje ich dotyczące - decyzje, które opierają się, a przynajmniej powinny - na wiedzy psychologicznej. Tym samym wiedza psychologiczna jest prawnikom niezbędna do prawidłowego pełnienia ich funkcji i podejmowania słusznych decyzji dotyczących innych osób. Czy jednak prawnicy taką wiedzą rzeczywiście dysponują? Czy potrafią ją wykorzystać w praktyce? Uzyskanie odpowiedzi na te pytania umożliwi projekt badawczy pt. *"Rola psychologii w procesie podejmowania decyzji przez zawodowych uczestników postępowania karnego"*.

Projekt stawia sobie kilka celów, których realizacja wymaga zastosowania kilku metod badawczych. Zawodowi uczestnicy procesu karnego w niemal każdej ze spraw stykają się z dowodem w postaci zeznań świadków i mają za zadanie ocenić czy zeznania te są wiarygodne. Czynią to zarówno sędziowie - gdy mają za zadanie wydać wyrok na podstawie wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów, jak i prokuratorzy - podejmując decyzje, które dowody przemawiają za winą podejrzanego i uzasadniają skierowanie przeciw niemu aktu oskarżenia do sądu. Oceniając wiarygodność zeznań prawnicy oceniają *de facto* czy zeznania odzwierciedlają prawdziwy przebieg wydarzeń. Dokonując tej oceny winni kierować się opisanymi w literaturze psychologicznymi kryteriami wiarygodności zeznań świadków. Czy te kryteria są im jednak znane? Czy rzeczywiście kierują się nimi podejmując decyzje? Aby to ustalić, przeprowadzona zostanie analiza pisemnych uzasadnień wyroków sądowych, w których sędziowie zobowiązani są wskazać, jakie dowody uznali za wiarygodne lub nie i czym się w tej decyzji kierowali. Ponadto, przeprowadzone zostaną rozmowy z sędziami i prokuratorami dotyczące wskazanych zagadnień.

Fakt, że sędziowie i prokuratorzy deklarują, że posługują się określonymi kryteriami oceny wiarygodności zeznań świadków nie znaczy, że w praktyce rzeczywiście to robią. Z tego względu, przeprowadzony zostanie również eksperyment z udziałem zawodowych uczestników postępowania karnego, w którym zbadane zostanie czy podejmując decyzje dotyczące wiarygodności zeznań świadków rzeczywiście kierują się wybranymi kryteriami oceny tej wiarygodności, czy też nie odgrywają one żadnej roli w tym procesie decyzyjnym. Drugim celem projektu jest zatem stwierdzenie czy fakt, że świadek w kolejnych zeznaniach składanych podczas wielu przesłuchań jest spójny w swojej relacji, a także czy fakt, że świadek jest pewny prawdziwości swoich zeznań wpływają na to, jak prawnicy oceniają jego wiarygodność.

Projekt badawczy ma wreszcie na celu poznanie wiedzy sędziów i prokuratorów z zakresu psychologii zeznań świadków. Czy prawnikom znane są aktualne wyniki badań psychologicznych, które mogą ułatwić im ocenę zeznań składanych przez naocznych świadków przestępstw? Czy wiedzą jakie czynniki psychologiczne wpływają na to jak dobrze świadkowie zapamiętują przestępstwo i jego sprawcę oraz jak długo zapamiętane fakty przechowują w pamięci? Cel ten zostanie zrealizowany w drodze wywiadów przeprowadzonych wśród sędziów i prokuratorów w oparciu o wcześniej przygotowany kwestionariusz, w których zapytani zostaną o dobrze udokumentowane w literaturze psychologicznej zjawiska, na przykład o tak zwany efekt koncentracji na broni.

Udzielenie odpowiedzi na postawione w projekcie pytania ma bardzo istotne znaczenie przede wszystkim dlatego, że wciąż – mimo rozwoju kryminalistyki i nauk sądowych – większość procesów karnych nie opiera się wcale na dowodach rzeczowych, ale na zeznaniach świadków właśnie. Tymczasem, pamięć świadków często zawodzi, a decyzje podjęte w procesie na ich podstawie mogą ważyć na losach innych ludzi przez wiele lat. Z tego względu prawnicy powinni dysponować wiedzą psychologiczną, która pozwoli im się z oceną zeznań świadków zmierzyć.